

ΣΑΒΒΑΤΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ.

ΤΕΥΧΟΣ Α'. Ἀριθ. 33.

Σάββατον 32/3 Αὐγούστου 1878.

Τιμή 3 χαρτόγροσα.

Κωνσταντινούπολις, 21/2 Αὐγούστου.

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ

ΕΝ ΤΩ ΒΕΡΟΛΙΝΕΙΩ ΣΥΝΕΔΡΙΩ.

Ἡ περί τοῦ ἐλληνικοῦ ζητήματος συζήτησις ἤρξατο ἀπὸ τῆς δευτέρας συνεδριάσεως τοῦ εὐρωπαϊκοῦ συνεδρίου, γενομένης τῇ 5/17 ἰουνίου 1878. Κατὰ τὴν συνεδρίαν λαθὼν τὸν λόγον ὁ μαρκήσιος Σκλησβουργὴ ἀνέγνωσε τὴν ἐπομένην πρότασιν.

«Ἀμα τῆς περὶ συνόδου τοῦ συνεδρίου προτάσεως γενομένης, ἡ κυβέρνησις τῆς ἀνάσσης ἀνεκοίνωσεν εἰς τὰς ἐξ δυνάμεις τὴν γνώμην αὐτῆς ὅτι δέον ἀντιπροσωπευθῆναι τὴν Ἑλλάδα. Οἱ τὴν πρότασιν ταύτην προκαλέσαντες λόγοι εἰσὶν εὐνόητοι. Ἡ κυβέρνησις, ἡ τὸν σήμερον λήξαντα πόλεμον ἐπιχειρήσασα, ἐδήλωσεν ὅτι ἐπεχειρεῖ τοῦτον ἐφ' ὑψηλαῖς θεωρίαις καὶ ἄνευ ὀπισθοβουλίας. Ἀνήγγειλεν ὅτι δὲν ἐπιζητεῖ προσκτήσεις γαιῶν, ἀλλὰ σκοπὸν εἶχε τὴν ἀπολύτρωσιν τῶν χριστιανικῶν λαῶν ἀπὸ δεινῶν, ὧν, οἷαδήποτε καὶ ἂν ᾖ ἡ αἰτία, ἡ ὕπαρξις γενικῶς ἀνωμολογεῖτο. Τὰς αὐτὰς δ' ὑψηλὰς θεωρίας ἐπανέλαβεν ἐν τῇ αἰθούσῃ ταύτῃ ὁ πρίγκηψ Γορτσάκωφ ἐν τῇ πρώτῃ τοῦ συνεδρίου συνεδριάσει. Πόλεμος ἐπὶ τοιαύταις θεωρίαις ἀρξάμενος δέον προδήλως νὰ συντελεσθῇ δι' εἰρήνης τῶν αὐτῶν αἰσθημάτων τὴν σφραγίδά φερούσης, τὸ δὲ πρῶτον τῶν ἀντιπροσώπων τῶν δυνάμεων καθήκον ἔσται ἡ μέριμνα ὅπως αἱ τῆς συνθήκης προόψεις περιορισθῶσιν ἐντὸς τῶν διαγραφέντων αὐτοῖς ὁρίων. Ἀντικείμενον τῶν συζητήσεων τοῦ συνεδρίου, εἰάν μὴ αὐταὶ τὸν ἀληθῆ αὐτῶν ὑπερακοντίσωσι σκοπὸν, ἔσται τὸ μειῶσαι μὲν ὅσον οἷόν τε τὰς χωρογραφικὰς μεταβολὰς, ἀλλὰ βελτιῶσαι ταῦτοχρόνως τὴν τύχην καὶ ἐξασφαλίσαι τὴν εὐημερίαν τῶν ἐπαρχιῶν ἐκείνων τῆς εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας, αἵτινες σκηναὶ ἐγένοντο οἰκτρῶν συμφορῶν. Ἀλλ' οἱ Χριστιανοὶ τῶν χωρῶν ἐκείνων εἰς δύο διή-

ρῆνται μερίδας, ὧν οὐδὲ τὰ συμφέροντα ὅμοια οὐδὲ πρὸς ἀλλήλας συμπάθειαι ὑφίστανται. Δὲν ἀγνοεῖ τὸ συνέδριον ὅτι ἐπ' ἐσχάτων διεβράγησαν οἱ φιλικοὶ δεσμοί, οἱ συνενοῦντες ἄλλοτε τοὺς Ἕλληνας καὶ σλαύους ὑπηκόους τῆς Πύλης. Ἀπὸ συμμάχων ἐγένοντο ἀντίπαλοι. Οἱ ἄλλοτε τὴν ἐξουσίαν τοῦ Ἑλλήνος πατριάρχου ἀναγνωρίζοντες Σλαῦοι συνετάχθησαν νῆα ἐκκλησιαστικῇ ὁργανώσει, ἣτις τὴν ὑποταγὴν αὐτῶν ἀπήτησε. Πολλαχοῦ δὲ τῆς χώρας, ὅπου ἡ ἐλληνικὴ κατοικεῖ φυλὴ, τὸ δικαίωμα τοῦ κεκτῆσθαι ἐκκλησίας καὶ σχολεῖα ἀφορμὴν ἔδωκεν εἰς διενέξεις, πολλάκις δὲ καὶ εἰς ῥήξεις, μεταξὺ τῶν κατ' οἰκὸν τῶν δύο φυλῶν. Ἡ ῥῆξις τὰ μέγιστα ἐδεινώθη μετὰ τὰ κατὰ τοὺς τελευταίους μῆνας ἐπισυμβάντα γεγονότα, καὶ τὰ ἐκ τῶν ἐρίδων τούτων γεννηθέντα πάθη ἀπεικρίναν ἐπὶ μᾶλλον ἀπ' ἀλλήλων τὰς δύο φυλάς. Τὸ ζήτημά ἐστὶ μεῖζον ἢ ἀπλῆ τις διαφωνία περὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ συστήματος. Οἱ Ἕλληνες φοβοῦνται, καὶ ἐλλόγως, τὴν ὑποταγὴν τῆς Ἐκκλησίας, τὴν κατάργησιν τῆς γλώσσης καὶ τὴν προῖοσαν ἀπορρόφησιν καὶ ἐξάλειψιν τῆς φυλῆς αὐτῶν, εἰάν ποτε εἰς ὑπέροχον περιέλθωσι θέσιν οἱ ἀντίπαλοι αὐτῶν. Τὰ σημεῖα ταῦτά εἰσι δι' αὐτοῦς ζωτικωτάτου συμφέροντος καὶ ἡ τύχη αὐτῶν ἐξήρτηται ἐκ τοῦ τύπου, ὃν θὰ δώσῃ τὸ συνέδριον εἰς τὰς καθορισθησόμενας διατάξεις διὰ τὴν προστασίαν τῶν Χριστιανῶν καὶ διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ἡσυχίας εἰς τὰς ἐπαρχίας τῆς εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας. Ἀλλ' αἱ δύο φυλαὶ δὲν παρίστανται ἐν ἰσότητι πρὸ τοῦ συνεδρίου. Οἱ μὲν Σλαῦοι ὑπερασπιστὴν ἔχουσιν ἐν τῇ αἰθούσῃ ταύτῃ ἰσχυρὸν στρατιωτικὸν λαόν, ὁμαίμονα καὶ ὁμόθρησκον αὐτοῖς καὶ τὸ γόητρον τῶν τελευταίων αὐτοῦ νικῶν περιβαλλόμενον· οἱ δ' Ἕλληνες τούναντίον οὐδὲν ὁμόφυλον ἔθνος ἔχουσιν ἐνταῦθα ἀντιπρόσωπον. Ἡ κυβέρνησις τῆς ἀνάσσης ἐστὶ γνώμη ὅτι ἀποφάσεις ὑπὸ τοιούτους ὁρους λαμβανόμεναι δὲν θὰ ἡδύχαρίστουν τὴν ἐλληνικὴν φυλὴν, καὶ ἐπομένως οὔτε τὴν ἡσυχίαν τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους οὔτε τὴν εἰρήνην τῆς Εὐρώπης

θὰ ἐπέφερον. Φόβος ὑπάρχει μὴ νεαὶ ταραχαὶ ἀναφυῶσι παρὰ τῷ λαῷ ἐκείνῳ, τῷ βαθέως ἀφωσιωμένῳ εἰς τὴν πίστιν καὶ ἐθνότητα αὐτοῦ, ἐὰν σχηματίσῃ τὴν πεποίθησιν ὅτι ἡ Εὐρώπη ἐγκατέλιπεν αὐτὸν, καὶ παρέδωκεν εἰς τὴν κυριαρχίαν φυλῆς, πρὸς ἣν οὐδεμίαν τρέφει συμπάθειαν. Προτείνει λοιπὸν ἡ Ἀγγλία ὅπως τὸ ἐλληνικὸν βασίλειον γένηται παραδεκτὸν πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων τούτου ἔργου, καὶ συμμετάσχη τῶν διασκέψεων τοῦ συνεδρίου, παρεδρεῦον τοῦλάχιστον κατὰ πᾶσας τὰς συνεδριάσεις, καθ' ἃς συζητηθήσονται ζητήματα συνδεόμενα μετὰ τῶν συμφερόντων τῆς ἐλληνικῆς φυλῆς.

Ὁ πρίγκηψ Βίσμαρκ, ἀναφερόμενος εἰς τὴν ἀπόφασιν τὴν ὑπὸ τοῦ ὑψηλοῦ συνεδρίου ληφθεῖσαν ἐν τῇ τελευταίᾳ συνεδριάσει, θεωρεῖ ἀδύνατον τὸ νὰ ᾔηται σήμερον τὸ συνέδριον εἰς κατὰστασιν μετὰ τὴν πρώτην ἀνάγνωσιν τῆς ἀποφασίσῃ ἐπὶ τῆς προτάσεως τῆς ἀναγνωσθείσης ὑπὸ τοῦ λόρδου Σαλισβουρῆ καὶ τοσοῦτο σοβαρῶν ζητημάτων ἀποτέλεσης. Οἰκονομῶς συμπάθειαν καὶ ἂν ἐμπνέῃ ἡ Ἑλλὰς εἰς τὴν Εὐρώπην, ἡ Α. Γ. θεωρεῖ καθήκον, ἐν τῷ συμφέροντι τῶν ἐργασιῶν, νὰ προτείνῃ, συνωδὰ τῇ προηγουμένως τεθείσῃ ἀρχῇ, τὴν ἀναβολὴν τῆς συζητήσεως τοῦ ζητήματος τούτου εἰς τὴν προσεχῇ συνεδρίᾳ. Ἐν τῷ μεταξύ ὁ πρόεδρος θέλει φροντίσει νὰ ἐκτυπωθῇ καὶ διανεμηθῇ ἡ πρότασις τοῦ λόρδου Σαλισβουρῆ, ἥτις τοσοῦτο σπουδαία οὕσα καθ' ἑαυτὴν, συνεπάγεται ἄλλως καὶ ἱκανὰ ζητήματα δημοσίου καὶ ἐθνοτυπίας δικαίου περὶ τοῦ τρόπου, δι' οὗ ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Ἑλλάδος δύναται νὰ γείνῃ δεκτὸς ἐν τῷ συνεδρίῳ.

Ὁ πρίγκηψ Γορτσάκωφ, ἀποφύγων νὰ διαπραγματευθῇ ἐπὶ τοῦ παρόντος τὸ ζήτημα τῆς ἀποδοχῆς τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐπιδοκιμαζὼν τὴν προταθεῖσαν ἀναβολὴν, ἐπιθυμεῖ νὰ ἐπανορθώσῃ μίαν ἑκφρασιν τοῦ λόρδου Σαλισβουρῆ. Ἡ Α. Γ. ὡς ἔχεται ὅπως τὸ συνέδριον θεωρῇ τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς Ῥωσσίας οὐχὶ ὡς ἀποκλειστικῶς ἀφωσιωμένους εἰς τὰ συμφέροντα τῶν Σλαύων, ἀλλ' ὡς ἐνδιαφερομένους πρὸς πάντας τοὺς χριστιανικοὺς τῆς Πύλης λαούς. Ὁ πρίγκηψ Γορτσάκωφ κηρύττει ἄρα ἐκ τῶν προτέρων ὅτι θὰ μετὰσχῃ τῶν μέτρων τῶν ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων λαμβανομένων. Θὰ αἰτήσῃ μάλιστα ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων τῆς ὁθωμανικῆς ἀυτοκρατορίας αὐτονομίαν ὁμοίαν τῇ ὑπὲρ τῶν Σλαύων ἀπαιτουμένη. Ὁ σκοπὸς τῆς κυβερνήσεως αὐτοῦ εἶναι ἡ προσέγγισις τῶν δύο φυλῶν. Περὶ δὲ τοῦ θρησκευτικοῦ ζητήματος, περὶ οὗ ὑπηνίξατο ὁ λόρδος Σαλισβουρῆ, ἡ Α. Γ. ὀφείλει νὰ παρατηρήσῃ ὅτι κατ' οὐσίαν δὲν ὑφίσταται θρησκευτικὴ διαφωνία μετὰ τοῦ ἐλληνικοῦ πατριαχείου καὶ τῆς βουλ-

γαρικῆς ἐξαρχίας, ἀπλῶς δὲ μόνον ζήτημα λειτουργίας ἐπὶνεγκε τὸν χωρισμὸν τῶν δύο Ἐκκλησιῶν.

Ὁ πρόεδρος παρατηρεῖ ὅτι πάντες οἱ πληρεξούσιοι δέχονται τὴν ἀναβολὴν τῆς περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου συζητήσεως εἰς τὴν προσεχῇ συνεδρίᾳ.

Ὁ κ. Δεπρὲξ ἐν ὀνόματι τῶν πληρεξουσίων τῆς Γαλλίας ἀναγινώσκει τὴν ἐπομένην πρότασιν, περὶ ἧς ἐκφράζει τὴν ἐπιθυμίαν ὅπως διανεμηθῇ ταῦτο χρόνως τῇ τοῦ λόρδου Σαλισβουρῆ.

«Τὸ συνέδριον, θεωροῦν ὅτι ἐν τῇ ἐξετάσει τῶν ληφθησομένων νέων συμβιβασμῶν πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἐν Ἀνατολῇ εἰρήνης δίκαιον εἶναι νὰ χρηγηθῇ εἰς τὴν αὐτὴν Ἀθηνῶν ἡ εὐκαιρία τοῦ ἐκφράσαι τὰς εὐχὰς αὐτῆς καὶ ὅτι ἡ γνώσις αὐτῶν δυνατὸν νὰ ᾔηται ὠφέλιμος εἰς τὰς δυνάμεις, προσκαλεῖ τὴν Α. Ἑλληνικὴν Μεγαλειότητα νὰ ὀρίσῃ ἀντιπρόσωπον, ὅστις γενήσεται ἀποδεκτὸς, ὅπως ἐκθέσῃ τὰς παρατηρήσεις τῆς Ἑλλάδος, ὅταν πρόκηται νὰ καθορισθῇ ἡ τύχη τῶν ὁμόρων τῷ βασιλείῳ ἐπαρχιῶν, δύναται δὲ νὰ προσκαλῆται εἰς τὸ συνέδριον, ὅσας οἱ πληρεξούσιοι κρίνωσι τοῦτο κατὰλληλον».

Ὁ πρόεδρος λέγει ὅτι ἡ ἐκτύπωσις καὶ ἡ διανομὴ τῶν ἐγγράφων τούτων γενήσονται συγχρόνως τῇ ἐπιθυμίᾳ τῶν κ. κ. πληρεξουσίων τῆς Γαλλίας, καὶ ὅτι ἡ πρότασις τεθήσεται εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν τῆς προσεχοῦς συνεδριάσεως. Ἡ Α. Γ. ὡς ἔρωτᾷ, πρὶν ἢ προβῇ εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν, εἰναι ἐκ τῶν μελῶν ἔχῃ νὰ ποιήσῃται ἀνακοίνωσιν τινὰ εἰς τὸ ὑψηλὸν συνέδριον.

Ἐν τῇ τρίτῃ συνεδριάσει τῆς 7/19 ἰουνίου ἡ Α. Γ. ὡς ἔφηλότες ὑπομινύσκει ὅτι ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἀποδοχῆς τῆς Ἑλλάδος ὑπάρχουσι δύο προτάσεις, ἡ μὲν τοῦ λόρδου Σαλισβουρῆ, ἡ δὲ τοῦ κ. Δεπρὲξ, καὶ προστίθουσιν ὅτι ὅσον ἀφορᾷ τὴν Γερμανίαν συντάσσεται τῇ δευτέρᾳ. Παρακαλεῖ τοὺς συναδέλφους αὐτοῦ νὰ εὐαρεστηθῶσιν ὅπως συζητήσωσι τὰς προτάσεις ταύτας, ἡ πᾶσαν ἄλλην, ἥτις θὰ ὑπεβάλλετο περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου. Βραδύτερον, ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἡ ἀποδοχὴ τῶν ἐλλήνων ἀντιπροσώπων ἤθελεν ἀποφασισθῇ, θὰ ζητήσῃ παρὰ τοῦ συνεδρίου νὰ ὀρίσῃ τὴν ἡμέραν τῆς συνεδριάσεως εἰς ἣν ἤθελον προσκληθῇ.

Ὁ Καραθεοδωρῆ πασσᾶς ἀναγινώσκει τὴν ἐπομένην δέλωσιν.

«Ἐν τῇ προτάσει τοῦ ν' ἀκουσθῇ ἡ Ἑλλὰς ἐν τῷ συνεδρίῳ ὅσας οἱ τοῦτο ἤθελε κριθῇ ἀναγκαῖον, προκειμένης τῆς συζητήσεως εἰδικῶν τινῶν ζητημάτων, ἐδόθησαν λόγοι καὶ ἀντηλλάγησαν ἰδέαι δικαιολογουσαὶ ἐξήγησιν ἐκ μέρους τῶν ὁθωμανῶν πληρεξουσίων. Τινὲς τῶν κυρίων πληρεξουσίων ἐκ διαφορῶν ἀπόψεων ὁρμώμενοι φαίνονται ὅλως ἀπο-

κλειστικῶς θεωρήσαντες τὴν ἀμοιβαίαν θέσιν τῶν διαφόρων κατηγοριῶν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς ὁθωμανικῆς αὐτοκρατορίας. Οἱ ὁθωμανοὶ πληρεξούσιοι φρονοῦσιν ὅτι καθήκον ἔχουσι νὰ δηλώσωσιν ὅτι ἐν τῷ συνεδρίῳ ἐκπροσωποῦσιν αὐτὸ τοῦτο τὸ κράτος, ὅπερ περιλαμβάνει τὸ σύνολον πάντων τούτων τῶν οἰωνοδήποτε στοιχείων, ὁποιαδήποτε καὶ ἂν ἀποδίδηται ἀρχὴ καὶ χρονολογία τῶν ῥήξεων, ὧν μνεία ἐγένετο. Ἀποκλειστικὴ προστασία καὶ διάφορον, ἀπορῶσαι εἰδικῶς μίαν τάξιν, ὅθεν καὶ πρὸ ἐρχονται καὶ ὅφ' οἰωνοδήποτε καὶ παριστῶνται τύπον, ἀναποδράστως ἐπιβλαβεῖς θὰ ᾔσαν ἐκεῖ ὅπου ἰσχυρὰ συμφερόντων ἀλληλεγγύη συνδέουσα ἀδιαφιλονεικῆτως τὰ διάφορα ταῦτα στοιχεῖα πρὸς ἀλλήλα ἀπαρτίζει ἐν μέγα σύνολον. Ἐπομένως αἱ ὁφθαλμοὶ θεωρεῖται αἱ διακρίνουσαι τοὺς κ. κ. πληρεξούσιους τῶν συνυπογραφασῶν τὰς συνθήκας τοῦ 1856 καὶ τοῦ 1871 μεγάλων δυνάμεων, αἵτινες ἀπαρτίζουν τὸ συνέδριον, καὶ τὸ ἀδιαφιλονεικῆτον πνεῦμα εὐθύτητος ἐξ οὗ ἐμφοροῦνται, ἐπιτρέπουσιν εἰς τοὺς ὁθωμανοὺς πληρεξούσιους νὰ πιστεύσωσιν ὅτι, εἰάν ἡ Ἑλλὰς μέλλῃ ν' ἀκουσθῇ, τὸ συνέδριον θὰ δυνηθῇ νὰ ἐμποδίσῃ ὅπως μὴ αἱ περὶ τούτου γενόμεναι προτάσεις προκαλέσωσι τὰ σοβαρὰ ἄτοπα, περὶ ὧν ὑπάρχει λόγος φόβου.

Ὁ πρίγκηψ Γορτσάκωφ ποιεῖται τὴν παρατήρησιν ὅτι συμμορφούμενος πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ συνεδρίου φέρει ἐγγράφους παρατηρήσεις καὶ ἀναγινώσκει τὸ ἐπόμενον ἔγγραφον.

«Ὁ μαρκήσιος Σαλισθουρῆ ὑπέβαλλεν ἡτιολογμένην πρότασιν περὶ ἀποδοχῆς τῆς Ἑλλάδος ὅπως μετὰσχῇ τοῦ συνεδρίου, ἢ τοῦλάχιστον παρεδρεύῃ ἐν ταῖς συνεδριάσεσι καθ' ἃς θέλουσι συζητηθῇ ζητήματα σχετικὰ πρὸς τὰ συμφέροντα τῆς ἐλληνικῆς φυλῆς. Οἱ πληρεξούσιοι τῆς Ῥωσσίας θεωροῦσι καὶ αὐτοὶ καθήκον νὰ ἐκφράσωσιν ἐν δηλώσει ἐπίσης ἡτιολογημένη τὴν περὶ τούτου θεωρίαν τῆς κυβερνήσεως αὐτῶν.

«Α'. Ἡ Ῥωσσία ἐθεώρησε πάντοτε ἐν Τουρκίᾳ τὰ συμφέροντα τῶν Χριστιανῶν ἀνεξαιρέτως φυλῆς, ὡς ἀρκούντως ἀπέδειξε πᾶσα ἡ ἱστορία αὐτῆς. Ἐχει μετὰ τῆς ἐλληνικῆς φυλῆς δεσμὸν ἰσχυρὸν, τὸ ὅτι παρὰ τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας τὴν θρησκείαν τοῦ Χριστοῦ ἔλαβεν. Ἐὰν ἐν τῷ παρόντι πολέμῳ ἡ Ῥωσσία ἠναγκάσθῃ ν' ἀναλάβῃ ἰδίᾳ τὴν ὑπεράσπισιν τῶν Βουλγάρων, ἔπραξε τοῦτο διότι ἡ Βουλγαρία ἔτυχεν οὕσα ὡς ἐκ τῶν περιστάσεων ἡ πρωτίστη αἰτία καὶ τὸ θέατρον τοῦ πολέμου. Ἄλλ' ἡ Ῥωσσία ὅπ' ὅψιν ἔσχε πάντοτε νὰ ἐπεκτείνῃ ὅσον οἶόν τε εἰς τὰς ἐλληνικὰς ἐπαρχίας τὰ πλεονεκτήματα, ὅσα θὰ κατώρθου νὰ κατακτήσῃται ὑπὲρ τῆς Βουλγαρίας, Μετ' εὐχαριστήσεως δὲ βλέπει ἐκ

τῶν προτάσεων τῶν κυρίων πληρεξουσίων τῆς Μεγάλῃς Βρετανίας καὶ τῆς Γαλλίας ὅτι ἡ Εὐρώπη ἀτπάζεται τὰς ιδέας ταύτας καὶ χαίρει ἐπὶ τῇ μερίμνῃ, ἣν αἱ δυνάμεις δεικνύουσιν ὑπὲρ τῶν ἐλληνικῆς φυλῆς λαῶν τοσούτω μᾶλλον ὅσον πέποιθεν ὅτι ἡ μερίμνα αὕτη ἐπεκταθήσεται καὶ εἰς τοὺς βουλγαρικῆς φυλῆς λαούς. Ἐπομένως ἡ αὐτοκρατορικὴ τῆς Ῥωσσίας κυβέρνησις θὰ συνταχθῇ προθύμως πᾶσῃ προτάσει γενησομένη ἐν τῷ συνεδρίῳ ὑπὲρ τῆς Ἡπείρου, τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς Κρήτης, οἰωνοδήποτε καὶ ἂν θέλωσιν αἱ δυνάμεις νὰ δώσωσιν ἔκτασιν εἰς τὰ ἐπιφυλασσόμενα αὐταῖς πλεονεκτήματα.

«Β'. Ἡ αὐτοκρατορικὴ τῆς Ῥωσσίας κυβέρνησις οὐδένα ἀναγνωρίζει βάσιμον λόγον τοῦ λεχθέντος φυλετικοῦ ἀνταγωνισμοῦ, ὅστις ἀδύνατον νὰ ἔχῃ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ ἐν θρησκευτικαῖς διαφοραῖς. Πᾶσαι αἱ εἰς τὴν ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν ἀνήκουσαι ἐθνότητες διεξεδίκησαν ἀλληλοδιαδόχως τὸ δικαίωμα τοῦ ἔχειν τὴν αὐτοκέφαλον αὐτῶν Ἐκκλησίαν, ἥτοι τὴν ἀνεξάρτητον ἐκκλησιαστικὴν αὐτῶν ἱεραρχίαν καὶ τὴν ἐθνικὴν αὐτῶν γλῶσσαν διὰ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὰ σχολεῖα. Οὕτως ἐγένετο διὰ τὴν Ῥωσσίαν, τὴν Ῥουμανίαν, τὴν Σερβίαν καὶ δι' αὐτὸ τὸ βασίλειον τῆς Ἑλλάδος. Ἐκ τούτου δὲν φαίνεται ὅτι προσέκυψεν οὔτε ἡ ῥῆξις τῶν δεσμῶν τῶν συνδεόντων τὰς ἀνεξαρτήτους ταύτας Ἐκκλησίας μετὰ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, οὔτε οἰοσδήποτε ἀνταγωνισμὸς μετὰ τῶν φυλῶν. Οἱ Βούλγαροι δὲν ζητοῦσιν ἄλλο τι καὶ ἔχουσιν ἀπολύτως τὰ αὐτὰ δικαιώματα. Τὸ αἷτιον τῶν ἐφημέρων διενέξεων καὶ ῥήξεων, ὅσαι ἐπισυνέβησαν, ἐκζητητέον ἄρα ἐν ἰδιαιτέραις ἐπιρροαῖς καὶ παρορμήσεσιν, αἵτινες δὲν φαίνονται σύμφωνοι οὔτε πρὸς τὰ πραγματικὰ τῶν φυλῶν συμφέροντα, οὔτε εἰς τὴν εἰρήνην τῆς Εὐρώπης καὶ ἐπομένως δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐνθαρρυνθῶσι.

«Γ'. Περὶ δὲ τῶν χωρογραφικῶν περιφερειῶν τῶν τῶν διαφόρων λαῶν, ὅσαι σχετίζονται μετὰ τῶν συμφερόντων τῆς ἐλληνικῆς φυλῆς, ἥς σκοπεῖται ἡ προστασία, αὗται φαίνονται ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ καθορισθῶσι κατ' ἀρχὴν λογικωτέραν, δικαιοτέραν καὶ πρακτικωτέραν, ἢ κατὰ τὴν τῆς πλειονοψηφίας τῶν κατοίκων. Αὕτη ἡ ἀρχὴ ἡ προκύπουσα ἐκ τοῦ συνόλου τῶν διατάξεων τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει συνδιασκέψεως, αὕτη ἦν τίθησιν ἡ προκαταρκτικὴ συνθήκη τοῦ Ἀγ. Στεφάνου. Αἱ διανομαὶ χωρῶν, ὅσαι θὰ προτείνοντο ἐκτὸς τῆς ἀρχῆς τῆς πλειονοψηφίας τῶν κατοίκων, δύνανται νὰ ὑπαγορευθῶσιν οὐχὶ ὑπὸ φυλετικῶν θεωριῶν, ἀλλ' ὑπὸ εἰδικῶν βλέψεων πολιτι-

κοῦ, γεωγραφικοῦ ἢ ἐμπορικοῦ συμφέροντος. Ἡ Ῥωσσία οὐδὲν τὸ καθ'ἑαυτὴν ἔχουσα νὰ ἐπιδιώξη ἐν ταῖς χώραις ταύταις ὑλικὸν συμφέρον, δὲν δύναται νὰ ἐκτιμήσῃ τὰς διαφορὰς προτάσεις ἄλλως ἢ ὑπὸ τὴν ἐποψὶν τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς διαλλαγῆς, εἰς τὴν πάντοτε διατεθειμένη εἶναι, πρὸς παγίωσιν τῆς εὐρωπαϊκῆς συνεννόησεως καὶ τῆς γενικῆς εἰρήνης.

«Τοιαῦτα τὰ αἰσθήματα, ἐν οἷς οἱ τῆς Ῥωσσίας πληρεξούσιοι θεωροῦσι καθήκον νὰ διατυπώσωσι τὴν συναίνεσιν αὐτῶν εἰς τὴν πρότασιν τοῦ πληρεξουσίου τῆς Γαλλίας, εἰς τὴν τοῦ προσκαλέσαι, δηλαδὴ, τὴν κυβέρνησιν τῆς Α. Ἑλληνικῆς Μεγαλειότητος νὰ διορίσῃ ἀντιπρόσωπον, ὅστις γενήσεται δεκτὸς, ὅπως ἐκθέσῃ τὰς παρατηρήσεις τῆς Ἑλλάδος, προκειμένου νὰ καθορισθῇ ἡ τύχη τῶν θυμῶν τῷ βασιλεῖω ἐπαρχιῶν, καὶ δύναται νὰ προσκαλῇται εἰς τὸ συνέδριον, ὅσας οἱ πληρεξούσιοι θὰ κρίνωσι τοῦτο κατάλληλον. Ἐπεκτείνουσι δὲ τὰς προόψεις ταύτας καὶ καθόσον ἀφορᾷ τὴν Ἑλλάδα».

(Ἐπεταὶ συνέχεια).

II ΓΥΝΗ

ΕΝ ΤΩ ΔΡΑΜΜΑΤΙ ΤΟΥ ΒΙΟΥ.

ὑπὸ Καλλιόπης Α. Κεχαγιᾶ¹.

... Ἐκαστος καλλιτέχνης ἐν τῷ προπλάσματι αὐτοῦ ἐκδήλωσεν τὸ κατ' ἰδέαν τοῦ παρασταθησομένου, ἐξ οὗ μετὰ μόχθου τὸ καλλιτέχνημα προκύπτει.

Ποῦν ἄρα καὶ τὸ παιδαγωγικὸν πρόπλασμα; Τοῦτο πολλάκις ἀκούομεν παρὰ πολλῶν ἐρωτώμενων, καὶ δικαίως. Μετ' ἀνυπομονητικῆς παρακολουθοῦμεν συνήθως τὸν τεχνίτην, ἀγνοοῦντες τὸ ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ πρότυπον. Ἀλλ' ἀνάγκη ὑπομονῆς· τὸ ἔργον πρέπει νὰ τελεσθῇ, ὅπως ἡ κρίσις ἦναι ἀσφαλὴς καὶ βεβαία. Οὐχ ἥττον δίκαιον εἶναι νὰ ἐκτίθωνται πολλάκις αἱ ἀρχαί, ἐξ ὧν ἀποτελεῖται τὸ κατ' ἰδέαν τοῦ παιδαγωγοῦ κατὰ τὴν τῆς νεωτέρας γενεᾶς διάπλασιν καὶ μάλιστα τῆς μελλούσης μητρὸς καὶ συζύγου· διότι δυστυχῶς αἱ τῆς Ἀνατολῆς εἴσεις καὶ προλήψεις δὲν ἀπεξεδύθησαν ἔτι τὰ τῆς Ἀσίας ἔθιμα· ὁ οἶκος δὲν φαίνεται ἐξελληνισθεὶς, ὁ δὲ βίος δὲν ἐξεπολιτίσθη. Ὡστε, ἵνα ὁ παιδαγωγὸς σχηματίσῃ ἀσφαλῶς τὸ κατ' ἰδέαν αὐτοῦ, ἔχει χρεῖαν ἐμβριθοῦς καὶ ἀπρολήπτου μελέτης τῆς πατρίου ἱστορίας, τῶν ἠθῶν καὶ ἠθίμων, δι' ὧν χαρακτηρίζεται κυρίως τὸ ἔθνος αὐτοῦ· δεῖται τέλος προτύπων, πρὸς ἃ ἀτενίζων καὶ παρ' ὧν ὁρμώμενος νὰ θέσῃ τὰς βάσεις τοῦ παιδαγωγικοῦ

αὐτοῦ συστήματος, πρὸς ὃ καὶ ἡ καθολικὴ τῆς ἀνθρωπότητος ἱστορία παρέχει ἀφθονὴν τὴν αὐτῆς ἀρωγὴν.

Μορφή δὲ καλλιτέχνης, ἐφ' ἧς ἅπας ὁ βίος εἰκονίζεται, ἡ ἐντολὴ τοῦ ἠθικοῦ διακρίνεται ὄντος, ὁ χαρακτήρ ἀναδείκνυται καὶ τὸ κριτήριον τῆς ἀνθρωπότητος ἐν τῇ ἀμεροληψίᾳ δύναται νὰ κρίνῃ, εἶναι αὐτὸ τοῦτο τὸ δρᾶμα, τὸ τὴν λίραν τῆς καρδίας τονίζον, τὴν διάνοιαν αἶρον καὶ τὴν δρᾶσιν κανονίζον. Ἡ δὲ ἀνάλυσις αὐτοῦ εἶναι αὐτὴ ἡ ἀνάλυσις τοῦ κατ' ἄτομον, ἔθνος καὶ φυλὴν βίου. Ὅθεν πρὶν ἢ προβῶμεν εἰς τὴν μελέτην τοῦ βιωτικοῦ δράματος, πρὸς ὃ ὁ παιδαγωγὸς ἐκλήθη νὰ παρασκευάσῃ τοὺς μέλλοντας νὰ ἀγωνισθῶσι, καλὸν νὰ διασχοπήσωμεν ἐκ παραλλήλου τὸ ἔντεχνον δρᾶμα καὶ τὸν βιωτικὸν ἀγῶνα.

Τρία εἰσὶ τὰ οὐσιώδη μέρη, ἐξ ὧν συγκροτεῖται τὸ δρᾶμα· α') ὁ δρῶν, ἥτοι τὸ πρωταγωνιστοῦν πρόσωπον· β') ὁ χορὸς, ὁ τῆς καθόλου συνειδήσεως ἀντιπρόσωπος· γ') τὸ κυρίως θέατρον, πρὸς ὃ τὸ διδακτέον παρασκευάζεται. Ἰνα ὅμως τὸ δρᾶμα τέλειον ἀποβῇ, ἀνάγκη νὰ συμπεριληφθῇ ἐν μιᾷ μόνῃ τοῦ βίου πράξει τὸ πάθος καὶ ὁ χαρακτήρ τοῦ δρῶντος, ὥστε τοῦ πάθους αἶροντος τὴν πράξιν, ὁ χαρακτήρ νὰ παρέχῃ αὐτῷ τὴν ἀνάγκαιαν δύναμιν. Ὁ δὲ χορὸς, ὡς τοῦτο ἀριδῆλως καταφαίνεται παρὰ τῷ Αἰσχύλῳ καὶ μάλιστα παρὰ τῷ Σοφοκλεῖ, ἐκπροσωπῶν τὴν ἠθικὴν τῆς ἀνθρωπότητος συνείδησιν, εἶναι ἡ μυστηριώδης ἐκείνη δύναμις, ἥτις ἐν τῷ ἀνθρώπῳ κατὰ τὸ βιωτικὸν δρᾶμα χρησιμεύουσα πρὸς διάκρισιν τοῦ πρακτέου καὶ δοξαστέου, ἐκπροσωπεῖ ἐνώπιον τοῦ δόχλου, τοῦ μὴ δυναμένου νὰ κρατήσῃ τὸ κριτήριον αὐτοῦ ἀσάλευτον καὶ καθαρὸν, ὡς πρὸς τὰ ἐνώπιον αὐτοῦ ἐκτελούμενα, τὴν ἠθικὴν δύναμιν πρὸς μόρφωσιν αὐτοῦ.

Καὶ δύναται μὲν ἡ σκηνὴ ν' ἀλλάξῃ τόπον, τὰ πρόσωπα κατὰ τὰς δραματικὰς ὑποθέσεις ν' ἀλλάξωσι χαρακτῆρα, αἱ περιστάσεις πρὸς ἑξάρσιν τοῦ πάθους νὰ ποικίλλωνται. Ἐν ὅμως μόνον αἰεὶ τὸ αὐτὸ μένει, ὁ χορὸς, τὸ ἔργον δηλαδὴ τῆς καθόλου συνειδήσεως, ἡ συνείδησις τῆς ἀνθρωπότητος. Διὸ πολλάκις πράξις πρὸ πολλῶν αἰώνων τελεσθεῖσα καὶ ἀρχὴν βίου ἐπισήμου ἀνδρὸς καταδεικνύουσα, ἂν τότε ἕνεκα τῶν τοπικῶν πλυνῶν, τῶν καιρικῶν προλήψεων καὶ τῆς ἀμαθείας δὲν εὔρετον χορὸν αὐτοῦ ἀντάξιον, μετὰ αἰῶνας ὅμως πολλοὺς συμπληροῦται τὸ δρᾶμα ἐκεῖνο· ἡ δὲ συνείδησις τῆς ἀνθρωπότητος ἐπικυροῖ τὴν τελεσθεῖσαν πράξιν. Δικαίως λοιπὸν ἐν τῷ δράματι ὁ χορὸς ἀποτελεῖ τὴν βάσιν αὐτοῦ. Τὸ κριτήριον δὲ τοῦτο εὐρίσκεται ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, ὅταν ἡ ψυχὴ

¹) Ἐξεφωνήθη ἐν τῷ Ζαπέϊφ τῇ 25 ἰουνίου 1878.